

מתניתין:

בית שמאי אומרים: אותה שהתירוה להנשא על פיה, תנשא ותטול כתובתה.

בית הלל אומרים: תנשא ולא תטול כתובתה.

אמרו להם בית שמאי, הלא הדברים קל וחומר הן, אם התרתם ערוה שהיא חמורה, על ידי עדותה, ולא נתיר ממון הקל.

אמרו להם בית הלל, מצינו שאין מתירין ממון,

שהרי אין האחין נכנסין לנחלה של בעלה, ק"ז-א באופן שהתירוה להנשא על פיה, דרחמנא אמר [דברים יט טו] על פי שנים עדים יקום דבר, ורק בנשואין הקלו משום שלא תשאר עגונה.

אמרו להם בית שמאי, והלא מספר כתובה נלמוד שתגבה כתובתה, שהוא כתוב לה בכתובה, שאם תנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי, והרי אתה מתירה להנשא לאחר, אם כן מגיע לה כתבתה כשנשאת⁽¹⁾,

וחזרו בית הלל לחזרות בדברי בית שמאי.

גמרא:

אמר רב הסדא אע"פ שאין האחין נכנסין

ודחינן: אמרי לך רבנן, אנן דאמרינן אף כב"ה, דעד כאן לא קאמר בית הלל התם דתיקנו כעין מעשה שהיה אלא משום דסבר דטעם התקנה שהתירוה לינשא על פיה הוא משום דמירתת ולכן אמר דהתקנה היתה רק כעין המעשה שהיה במקום קרוב דאיכא לטעמא דמירתת ולא במקום רחוק דלא מירתת. משא"כ הכא, ב"ה יודו דליכא טעם לחלק בתקנה בין הירדן לשאר נהרות דמה לי ירדן מה לי שאר נהרות.

ורבי חנניא בן עקיבא אמר לך, אנא דאמרי אף לב"ש, דעד כאן לא קאמרי ב"ש התם דתיקנו חכמים להתירה לינשא על פיה גם באופן שבאה ממדינה למדינה דלא הוי כעין מעשה שהיה אלא משום דסבר דטעם התקנה דנאמנת משום דאיחי דייקא ומינסבא, ולכן אין לחלק בין מקום קרוב למקום רחוק דמה לי מקום קרוב מה לי מקום רחוק בשניהם דייקא ומינסבא. משא"כ הכא משום מעשה שהיה שיצא תקלה שנטמאו המי חטאת גזרו. ולכן יודו ב"ש דבירדן ובספינה דהוה מעשה גזור רבנן. בשאר נהרות דלא הוה מעשה לא גזור רבנן.

מאי מעשה שהיה:

דאמר רב יהודה אמר רב, מעשה באדם שהיה מעביר מי חטאת ואפר חטאת בירדן ובספינה, ונמצא בזית מן המת תחוב בקרקעית של ספינה, והאהיל הכלי של מי החטאת עליהן ונטמאו. באותה שעה אמרו: לא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ויעבירם בירדן ובספינה.

בכל הנשים מתקנת חכמים, אבל לא לגבי תוספת, וכל שכן לא לגבי נכסי צאן ברזל.

1. כתב הריטב"א בשם רבו ז"ל: שאין מדרש כתובה זה מועיל, אלא לענין מנה מאתים, שהוא

[וואס תמצא לומר, כל מיילי דאית ליה
לאיניש אמר להו לבי דינא]

אם הקדימה ענין הכתובה להיתר נישואין,
ואמרה תנו לי כתובתי והתירוני להנשא,
מהו.

הכא ודאי אדעתא דכתובה אתאי,

או דלמא, גם בכהאי גוונא דעתה אנישואין,
אלא הואיל דלא ידעה במאי משתריא לכן
הקדימה ענין הכתובה

תיקו:

מתניתין:

הכל נאמנין להעידה על מיתת בעלה חוץ
מחמש נשים שחזקתן שונאות זו את זו ויש
לחוש שמא יתכוונו לקלקלה.

ואלו הן: א. חמותה, שרוצה לקלקלה שלא
תדור עם בעלה מפני שאומרת זאת תאכל כל
עמלי, שהבן יורש את אביו, ולא אשתו של
אביו שהיא חמותה.

ב. ובת חמותה ששונאה, שאומרת היא
תאכל עמל אבי ואמי דירית בעלה של זו,
ואני אדחה, דבן קודם לבת בירושה.

ג. וצרתה אשתו שניה, מפני שהיא מתקנאת
בירך חברתה⁽³⁾.

ד. ויבמתה אשת אח בעלה, שחושבת שאם
ימות אח בעלה בלא בנים ותהא צרתה. ואף

לנחלה על פיה אם לא היו לבעלה בנים
ממנה ונתייבמה על פי עצמה. הרי יבמה
יבם זה נכנס לנחלה של בעלה על פיה על
סמך עדותה. אחר שהם דרשו במשנתנו
מדרש כתובה וזיכו לה להגבות כתובהה
מתורת מה שכתוב בכתובה לכשתנשאי וכו',
אף אנו לא נגרע אלא נוסיף אם נדרוש
מדרש תורה דכתיב (דברים כ"ה) יקום על
שם אחיו אמר רחמנא פירוש, זה שיבם את
אשתו יטול נחלת המת בנכסי אביו. והרי קם
דייבם.

אמר רב נחמן: באת לבית דין, ואמרה, מת
בעלי התירוני להנשא. מתירין אותה להנשא
ונותנין לה כתובהה.

אבל אם באת לבית דין, ואמרה, תנו לי
כתובתי. אף להנשא אין מתירין אותה.

מאי טעמא אין מתירין אותה אפילו להנשא,
שהדברים מוכיחים דאדעתא דכתובה אתאי,
ואין דעתה לינשא כלל, ואין כאן משום
עגונא, אלא אפוקי ממונא הוא, ואין מוציאין
ממון אלא בשנים⁽²⁾.

איבעיא להו: באת לבית דין, ואמרה שני
האמירות כאחד, התירוני להנשא ותנו לי
כתובתי, מהו.

וצדדי הספק:

מי אמרינן כיון דאמרה כתובהה, אדעתא
דכתובה אתאי.

או דלמא, דעתה לינשא, אלא דכל מיילי
דאית ליה לאיניש אמר להו לבי דינא.

2. מאירי.
מרוכב שנהא אומרת תמות נפשי עם פלשתים.
מאירי.

3. ואפילו שנשאת היא עצמה על פיה, שמא

אמה נוטלין מה שהביאה אמה כדתנן [בכתובות נב] "בנין דכרין די יהוויין ליכי מינאי, אינון ירתון כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון". אפילו הכי קאמרה, **אכלה לגירסנא דבי נשאי** שאוכלת יגיע אביה דירית בעלה של זו, והיא תדחה, וסינא לה.

תא שמע:

במתניתין איתא: **הכל נאמנין להעידה שמת בעלה חוץ מחמש נשים, ואם איתא דגם בת חמיה אינה נאמנת.** אם כן שית הויין.

ודחינן: ליכא למידק מהכא, **דדלמא, טעמא דבת חמותה אינה נאמנת משום דאמרה, קאכלה לגירסנא דבי נשאי,** ואם כן לא שנא **בת חמותה ולא שנא בת חמיה** וחדא מינייהו נקט מתניתין.

ובעיא לא איפשיטא⁽⁵⁾.

שנינו במשנה דהכל נאמנין להעידה על מיתת בעלה, חוץ מחמש נשים.

ומקשינן: **והאנן תנן: חוץ משבע נשים?**

ומתרצינן: **ההיא רבי יהודה היא.**

דתנן: **רבי יהודה מוסיף על אותן נשים שאינם נאמנות להעיד, אף אשת אב והכלה.**

אמרו לו: אשת אב הרי היא בכלל בת הבעל כיון דנכתב במתניתין דבת הבעל אינה מעידה לאשת האב, ממילא נפקא דאשת אב נמי אינה מעידה לבת בעלה, הלכך אין זו

יבמתה שהיא אחותה ולא תהא צרתה לעולם, גם כן אינה מעידה, משום לא פלוג⁽⁴⁾.

ה. **ובת בעלה,** שאומרת זאת באה במקום אמי, ותאכל כל עמלה של אמי.

מה הפרש בין גמ למיתה, דבגט אפילו חמש נשים אלו נאמנות להביא את גיטה.

משום **שהכתב מוכיח** שנתגרשה, ואף על פי שצריכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם, עקר הסמך על השטר, אבל הכא אין אנו סומכין אלא על עדותן:

נמרא:

איבעיא להו: בת חמיה שאינה בת חמותה מהו שתעיד על מיתת בעלה.

וצדדי הספק הם:

טעמא דבת חמותה אינה נאמנת משום דאיכא אימא שהיא חמותה של זו **דסניא לה** ששונאתה היא בתה **נמי סניא לה** שדרך הבת לילך בדרכי אמה.

והכא בבת חמיה ליכא אימא דסניא לה.

או דלמא, טעמא דבת חמותה אינה נאמנת, משום דאמרה קאכלה לגירסנא דאימא שאומרת, היא תאכל יגיע אמי שהביאה לאבי מבית אביה, **הכא נמי בת חמיה, אע"ג** דזו לא אוכלת לגירסנא דאמה של בת חמיה, שהרי אין בעלה של זו אחיה מן האם, דבני

4. מאירי.

5. עיין לקמן הערה 10.

תוספת ולא הוצרכו להזכירו.

וכן בלה הרי בכלל חמותה דממילא נפקא מהא דחמותה אינה מעידה.

ור' יהודה דאמר דאשת אב וכלה לא נכללו במתניתין, משום דסבר דכלה לאו בכלל חמותה ואשת אב לאו בכלל בת הבעל.

וטעמו: משום דבשלמא חמותה אינה נאמנת להעיד לכלתה משום דפניא לה לכלה, דאמרה, קאכלה לגירסני שזו אוכלת עמלי. אלא בלה מאי טעמא פניא לחמותה.

ובשלמא בת הבעל אינה נאמנת להעיד לאשת אב משום דפניא לאשת האב, דאמרה, קאכלה לגירסני דאם שזו אוכלת עמל אמי. אלא אשת האב מאי טעמא פניא לבת הבעל.

ופרכינן: אלא מאי, כיון דאין לכלה על מה לשנאות חמותה ואין לאשת אב על מה לשנאות בת הבעל, אמאי קא מוסיף ר' יהודה הני תרתני לומר דאינן נאמנות.

ומשני: אלא, בלה מ"ט פניא לחמותה, משום דחמותה מגלה לבנה כל עבדה.

אשת אב נמי פניא לבת הבעל, משום דבת הבעל מגלה לאביה כל מילי דהיא עבדה.

ורבנן דאמרי דכלה בכלל חמותה, ואשת אב בכלל בת הבעל, משום דסברי דטעמן שוה, דכיון שהחמות שונאת כלתה, הכלה שונאת

את חמותה, וכן בת הבעל כיון ששונאת את אשת האב, גם היא שונאת אותה, וכדכתיב בספר משלי [כז] כמים הפנים לפנים, כמים הללו שאדם צופה בהן ורואה בהם פנים כפניו, אם הוא שוחק הם שוחקות, ואם הוא עוקם הם עקומות, כן לב האדם לאדם האחר, אם הוא אוהב את זה, גם הוא אוהבו, ואם הוא שונא את זה, גם הוא שונאו⁽⁶⁾.

ורבי יהודה דלא סבירא ליה האי טעמא, מעמיד הפסוק ההיא בדברי תורה כתיב דלפי פנים שאתה נותן לתורה, לבך עומד לך להעמיד הגירסא הלכה למעשה, אם יגעת בה תמצא, אם לא יגעת לא תמצא⁽⁷⁾.

אמר רב אחא בר עויא:

בעי במערבא: חמותה הבאה לאחר מיכן, כגון שיש לבעלה אח מהאב ולא מהאם, ואם ימות בעלה בלא בנים תתייבם לאותו אח, ואמו של האח תהיה חמותה, מהו שתעיד על מיתת בעלה?

וצדדי הספק הם: מי אמרינן ששונאתה מעכשיו, משום דמסקה ארעתה, דמית בעלה של זו, ונפלה קמי יבם בנה, וכניא לה משום שזו תאכל עמלה, ומתכוונת לקלקלה מעכשיו כדי שלא תתייבם עוד לבנה או לא⁽⁸⁾.

תא שמע:

שנינו במשנה לקמן: אמרה מת בעלי, ואח"כ אמרה מת חמי, תנשא ותטול

7. לשון אחר פי' ברש"י דאם רבו מסביר לו פנים הוא מחכים, ואם לאו, אינו מחכים מרבו.
8. ואם תאמר, ותפשוט לה מיבמתה, שאינה

6. ואע"פ שאפשר לפרשו בדברי תורה כר' יהודה, מכל מקום פשוטו של מקרא כך הוא, מאירי.